

พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด

Buddhist Methods for Health Management of Sangha Mueang District in Trat Provinces

พระมหาเพ็ช ธาณิสสร (เทียนชัย)*

Phramaha Phet Thanissaro (Thienchai)

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Arts (Buddhist Management) Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ประเสริฐ ธิลาอ**

Prasert Thilaos

นิกร ศรีราช***

Nikorn Sriraj

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: phet๓2๖8๐๖@gmail.com

Received: May 10, 2024

Revised: May 21, 2024

Accepted: August 21, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด (๒) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด (๓) เพื่อนำเสนอพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๙๘ รูป ซึ่งเป็นพระภิกษุในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ สถิติพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๙ รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

* พระมหาเพ็ช ธาณิสสร (เทียนชัย) Phramaha Phet thanissaro (Thienchai) นิสิตปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Student Master of Arts (Buddhist Management) Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาอ Asst.Prof.Dr.Prasert Thilaos อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ Thesis Advisor.

*** ผศ.ดร.นิกร ศรีราช Asst.Prof.Dr.Nikorn Sriraj อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ Thesis Advisor.

ผลการวิจัยพบว่า (๑) ระดับปฏิบัติการของพระสงฆ์ที่มีต่อพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า ระดับปฏิบัติการของพระสงฆ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๒.๘๒$, S.D. = ๐.๒๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหาร ๔M อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๓๖$, S.D. = ๐.๒๓) รองลงมา คือ ด้านหลักพุทธธรรม ภาวนา ๔ ($\bar{X} = ๒.๘๒$, S.D. = ๐.๒๐) และน้อยที่สุด คือ ด้านพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์ ($\bar{X} = ๒.๒๘$, S.D. = ๐.๑๖) ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน คือ ด้านปัจจัยการบริหาร ๔M พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด (๒) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ การศึกษาทางธรรม การศึกษาทางบาลี และการศึกษาทางสามัญ ต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า มีระดับปฏิบัติการต่อพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยภาพรวมไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ (๓) พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ พระภิกษุส่วนใหญ่ฉันอาหารที่มีไขมันสูง มีน้ำตาลและเกลือสูงทำให้สุขภาพเสื่อมถอย ไม่ให้ความสำคัญกับการดูแลอารมณ์ของตนเอง ทำให้เกิดความเครียดและปัญหาสุขภาพจิต ไม่เข้าใจหรือรับรู้ความสำคัญของการดูแลสุขภาวะทางปัญญาน้อยมาก ทำให้ไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและความรู้ ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ๑) ควรมีการอบรม พระคิลาณุปัฏฐาก ส่งเสริมการอ่านและการค้นคว้า พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ส่งเสริมการให้พระภิกษุมีความรู้ในการจัดการเรื่องอาหารที่เป็นประโยชน์ เลือกฉันอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ดูแลโภชนาการ ลดอาหาร หวาน มัน เค็ม คุมระดับไขมัน และความดันให้เป็นปกติ สร้างกระบวนการคิด การวิเคราะห์ ที่สร้างสรรค์ พัฒนาทักษะการจัดการอารมณ์ ประเมินและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของพระภิกษุและประชาชน

คำสำคัญ: พุทธวิธี; บริหารจัดการ; สุขภาวะ

Abstract

Objectives of this research are: (1) To study the general condition of the well-being management of the Muang District Sangha, Trat Province, (2) To study the factors affecting the well-being management of the Muang District, Trat Province, (3) To present the Buddhist method of well-being management of the Muang District, Trat Province. Methodology was the mixed methods. The quantitative research. The researcher studied a sample of 198 monks who were monks in the administrative area of the monastic

order of Muang District, Trat Province. The tools used in the research of the standard questionnaire of 5 levels of estimation are data analysis using statistics, including descriptive statistics, percentages, averages, and standard deviations. Inference statistics Qualitative research includes document analysis and interviews are used as a tool to collect field data from key informants. and analyzed the data by content analysis techniques to accompany the context.

The research findings were as follow; (1) The level of monks' performance towards the Buddhist method of managing the well-being of the monks in Muang District, Trat Province showed that the level of monks' operation was generally moderate ($\bar{X}=2.82$, S.D. = 0.20). When looking at each aspect, it is found that the 4M administration is at a high level ($\bar{X}=3.36$, S.D. =0.23), followed by the Buddhist Dharma Prayer 4 ($\bar{X}=2.82$, S.D. =0.20) and the least is the Buddhist method of managing the well-being of the monastic community ($\bar{X}= 2.28$, S.D. =0.16), respectively. (2) The factors that affect the Buddhist way of managing the well-being of the monastic community in Muang District, Trat Province are classified according to personal factors, including age, Lent, monastic position, Dharma education, Pali education, and general education. The results of the research hypothesis test showed that there was a level of action towards the Buddhist method of health management of the monks in Mueang District, Trat Province. No different. Therefore, it rejects the research hypothesis that has been set. (3) The Buddhist method of managing the well-being of the monks in Muang District, Trat Province found that the problems and obstacles include most monks eat a diet high in fat, high in sugar and salt, causing their health to deteriorate. They do not pay attention to taking care of their own emotions. It causes stress and mental health problems. There is very little understanding or recognition of the importance of taking care of intellectual well-being. This makes it not important to develop skills and knowledge. The suggestions are as follows: 1) There should be training. Khilanupatta Promotes reading and research. Develop critical thinking skills Encourage monks to have knowledge in managing useful food. Choose me foods that are beneficial to the body, take care of nutrition, reduce sweet, oily, salty foods, and control fat levels and blood pressure to normalize. Create a thought

process. Develop emotional management skills, evaluate and improve the learning process of monks and laymen.

Keywords: Buddhist method; Management; Well-being

บทนำ

สุขภาวะนั้นมีความหมายที่กว้างขวาง ซึ่งรวมทั้งเรื่องของสุขภาวะทางกาย (Physical Health) สุขภาวะทางจิต (Psychological Health) สุขภาวะทางจิตวิญญาณ (Soul Health) สุขภาวะทางสังคม (Environment and Public Health)^๑ และในการสร้างความเข้าใจ ทั้งในด้านความหมาย องค์ประกอบ บริบทต่าง ๆ แนวปฏิบัติและนโยบายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้แก่ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องอาศัยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เป็นการสื่อสารที่ต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ ทั้งในด้านการศึกษา การอบรม การบริหารจัดการองค์การสื่อสาร การปกครอง ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ๒๕๕๐ ให้นิยามคำว่า “สุขภาพ” ได้เป็น ๕ มิติ คือ (๑) สุขภาวะทางกาย (Physical Health) หมายถึง สภาวะทางด้านสรีระภาพของบุคคล ผลกระทบต่อสุขภาพ อันเนื่องมาจากพฤติกรรม เช่น การสูบบุหรี่ กิจกรรมทางกาย การดื่มสุรา การรับประทานอาหาร และพฤติกรรมทางเพศ ล้วนอาจเป็นสาเหตุของปัญหาสุขภาพทางกาย (๒) สุขภาวะทางอารมณ์ Emotional Health หมายถึง สภาวะทางจิตใจของบุคคลซึ่งมีผลมาจากปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดในชีวิต และวิธีการตอบสนองของบุคคลนั้น ต่อปัจจัยดังกล่าว รวมทั้งความสามารถและโอกาสในการใช้เวลาส่วนตัวเพื่อความเพลิดเพลินและผ่อนคลายความเครียด (๓) สุขภาวะทางสังคม (Social Health) หมายถึง ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น อันได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อนฝูง เพื่อนร่วมงานและเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ มีการแสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนของสังคม มีส่วนในการช่วยให้ร่างกาย สามารถฟื้นตัวจากโรคภัยไข้เจ็บได้เร็วขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยลดผลกระทบของความเครียดที่มีต่อสุขภาวะทางกายและทางอารมณ์รวมทั้งช่วยลดอัตราการเจ็บป่วยและอัตราตายด้วย สำหรับพื้นฐานทางสังคมนั้นจะส่งผลกระทบอย่างมากต่อพฤติกรรมหรือวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลนั้น (๔) สุขภาวะทางจิตวิญญาณ (Spiritual Health) หมายถึง สภาวะการมี Spirit ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งรวมทางถึงการตั้งวัตถุประสงค์ในชีวิต ความสามารถในการให้และรับความรัก ความรู้สึกในการเสียสละและปรารถนาดีต่อผู้อื่น สำหรับในคนบางกลุ่ม ศาสนาอาจเป็นองค์ประกอบกลางที่สำคัญของโปรแกรมด้านสุขภาวะทาง จิตวิญญาณได้ และ (๕) สุขภาวะ

^๑ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๖, “มารู้จัก ‘สุขภาพทั้ง ๔ มิติ’”, สถานีกลางสุขภาพ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://main.healthstation.in.th/news/show/๑๑๐๗> [๗ กันยายน ๒๕๖๖].

ด้านปัญญา (Intellectual Health) มีความสัมพันธ์กับการประสบผลสำเร็จในชีวิตซึ่งเกิดขึ้นได้จากการทำงาน การเรียน การบริการในชุมชน งานอดิเรกหรือการทุ่มเวลาให้กับงานด้านวัฒนธรรมสุขภาพทางปัญญานี้จะแสดงถึงผลกระทบต่อสุขภาพในองค์กรรวมโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับวิถีการดำรงชีวิต เพื่อสุขภาพที่ดี การว่างงานกับการเกิดโรคสภาวะทางเศรษฐกิจสังคมกับการใช้บริการทางการแพทย์ และความภาคภูมิใจหรือความสำเร็จในชีวิต^๒

ปัจจุบัน พระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดตราด ประสบปัญหาในด้านการดูแลสุขภาพ ซึ่งโดยรวมสุขภาพของพระสงฆ์ในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ ที่ผ่านมา พบว่า พระสงฆ์อาพาธจากโรคต่าง ๆ และรายงานการคัดกรองสุขภาพ^๓ พบว่าพระสงฆ์เกิดโรคและปัญหาสุขภาพจำนวนมาก เช่น โรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคความดัน โรคไขมัน เป็นต้น จากงานวิจัยของ ลลิตทิพย์ ธนสมบัตินันท์ พบว่าพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง พบว่ายังมีความแตกต่างหลากหลาย เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพยังไม่ถูกหลักสุขลักษณะ ยังมีพฤติกรรมที่ฉันทัดอาหารตามใจตนเองโดยไม่เป็นห่วงสุขภาพของตนเอง^๔ การบริโภคอาหารที่รับจากการทำบุญตักบาตรและถวายภัตตาหาร โดยภาพรวมพระสงฆ์จะฉันอาหารตามที่ได้รับจากการบิณฑบาต คือ การอยู่อย่างเป็นผู้เลี้ยงง่าย ตามหลักพระธรรมวินัย ได้รับอาหารตามฤดูกาล ถึงแม้ว่าอาหารที่ได้รับจากการบิณฑบาต อาหารจะเย็นชืด ไม่ค่อยถูกอนามัย ไม่ครบตามหลักโภชนาการ บางทีก็เป็นอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ ความเชื่อความเข้าใจการบริโภคอาหารจากการทำบุญตักบาตรและถวายภัตตาหาร โดยภาพรวม ตามความเชื่อญาติโยมจะทำบุญตักบาตรตามที่ผู้ล่งลับไปแล้ว ชอบหรือตามที่ตนชอบ บางวัดกว่าพระจะได้ฉันมีพิธีกรรมต่าง ๆ มากมาย อาหารที่รับจากการทำบุญของญาติโยม ที่โยมต้องการให้พระฉันซึ่งพระจะต้องฉันเพื่อให้ญาติโยมได้บุญ เป็นความเชื่อของญาติโยมที่มาทำบุญบางกลุ่ม การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักโภชนาการ คือ อาหารหลัก ๕ หมู่มีอะไรบ้างและมีประโยชน์อย่างไร^๕

ถึงแม้ว่าทางคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราดจะมีการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับสาธารณสุขและการส่งเสริมการบริการด้านสุขภาพแก่พระสงฆ์ แต่ก็ยังไม่เพียงพอและครอบคลุมแก่พระสงฆ์ และผลการดำเนินงานก็ยังไม่เกิดเป็นรูปธรรมเท่าใดนัก ยังมีปัญหาอีกหลาย ๆ ด้านที่เกี่ยวกับระบบการส่งเสริมการป้องกันและการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอย่างเท่าเทียม ทำให้คณะสงฆ์ต้องหาแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ

^๒ กรกฤษ ลิ้มสมมุติ, “การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนอำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี”, วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘) : ๑๕๓-๑๖๑.

^๓ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตราด, รายงานผลการคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์ จ.ตราด ๒๕๖๗, ตราด: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตราด, ๒๕๖๗, (อัดสำเนา).

^๔ ลลิตทิพย์ ธนสมบัตินันท์, “พฤติกรรมกรรมการตักบาตรและถวายภัตตาหารเพื่อสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์”, วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙) : ๕๑-๖๗.

^๕ พระณัฐวุฒิ พันทะลี, “การดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในปัจจุบัน”, วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๖๔) : ๑๙.

เพื่อที่จะพัฒนาระบบสุขภาพพระสงฆ์ แต่ทั้งนี้ การดำเนินนโยบายต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงพระธรรมวินัยเป็นหลัก เพื่อมิให้ขัดกับพระธรรมวินัย และการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ที่เหมาะสมกับสมณสาธูป จึงจำเป็นต้องใช้หลักการและแนวทางตามหลักพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด เพื่อใช้เป็นแนวทางด้านการส่งเสริมการดูแลสุขภาพ ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคของการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในเพศสมณะได้อย่างถูกต้อง และเป็นไปตามกรอบพระธรรมวินัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด
๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด
๓. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยมีขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยการสังเคราะห์จากแนวคิด การบริหารจัดการ ๔M คือ ปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินงาน ได้แก่ (๑) คน (Man) (๒) เงิน (Money) (๓) วัสดุและวัตถุดิบ (Materials) (๔) วิธีปฏิบัติงาน (Method) ^๖ พุทธวิธีหลักภาวนา ๔ ^๗ หมายถึง การบริหารจัดการงานโดยใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับการบริหารงาน ได้แก่ (๑) กายภาวนา (การพัฒนากาย) (๒) สิลภาวนา (การพัฒนาศีล) (๓) จิตตภาวนา (การพัฒนาจิตใจ) (๔) ปัญญาภาวนา (การพัฒนาปัญญา) สุขภาวะของพระสงฆ์ คือภาวะที่เป็นสุขของพระสงฆ์ หมายถึง การมีสุขภาวะที่ดีของพระสงฆ์นั้นควรจะมีดีพร้อมทั้ง ๔ มิติ คือ (๑) สุขภาวะทางกาย (๒) สุขภาวะทางจิต (๓) สุขภาวะทางสังคม (๔) สุขภาวะทางปัญญา ^๘

^๖ โชคชัย อาชาสนา, “การบริหารงาน ๔M”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.logisticscorner.com> [๗ กันยายน ๒๕๖๖].

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (นนทบุรี: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๙-๑๗๐.

^๘ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช), ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ ๒๕๖๐, กรุงเทพมหานคร: บริษัท โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์ จำกัด, หน้า ๘.

๒. ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. ประชากร (Population) ได้แก่ พระภิกษุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตราด ซึ่งมีจำนวน ๓๘๙ รูป^๙

๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการศึกษาสภาพทั่วไปและการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด ได้แก่

ก. ผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มเจ้าคณะผู้ปกครอง เพื่อศึกษาถึงพุทธรูปวิธีการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด รวม ๓ รูป

ข. ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด จำนวน ๓ คน

ค. ตัวแทนนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ จำนวน ๓ รูป รวมทั้งสิ้น ๙ รูปหรือคน

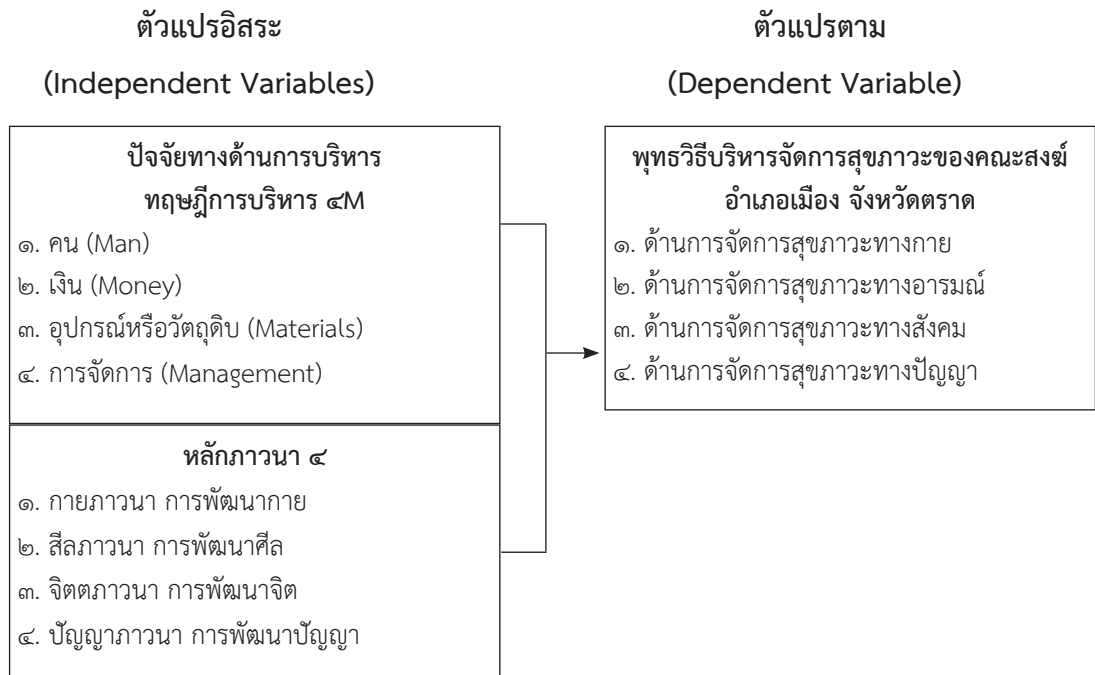
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธรูปวิธีการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปแผนกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ (๑) อายุ (๒) พรรษา (๓) ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ (๔) การศึกษาทางธรรม (๕) การศึกษาทางบาลี (๖) การศึกษาทางสามัญ (๑) **ทฤษฎีการบริหาร ๔M** (๑) คน (Man) (๒) เงิน (Money) (๓) อุปกรณ์หรือวัสดุ (Materials) (๔) การจัดการ (Management) และ (๒) หลักธรรม ได้แก่ (๑) ภาวนา ๔ คือ (๑) กายภาวนา (๒) สติภาวนา (๓) จิตตภาวนา (๔) ปัญญาภาวนา

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ (๑) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพุทธรูปวิธีการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการจัดการสุขภาวะทางกาย ๒) ด้านการจัดการสุขภาวะทางอารมณ์ ๓) ด้านการจัดการสุขภาวะทางสังคม ๔) ด้านการจัดการ สุขภาวะทางปัญญา

^๙ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองตราด, บัญชีสำรวจพระภิกษุสามเณร ประจำปี ๒๕๖๖, (ตราด: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองตราด (เอกสารอัดสำเนา), ๒๕๖๖).

ผลการวิจัย

๑. ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการต่อพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๒.๘๒$, S.D. = ๐.๒๐) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริหาร ๔M อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๓๖$, S.D. = ๐.๒๓) รองลงมา คือ ด้านหลักพุทธธรรม ภavana ๔ ($\bar{X} = ๒.๘๒$, S.D. = ๐.๒๐) และน้อยที่สุด คือ ด้านพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์ ($\bar{X} = ๒.๒๘$, S.D. = ๐.๑๖) ตามลำดับ

พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการบริหาร ๔M	๓.๓๖	๐.๒๓	มาก
ด้านหลักพุทธธรรม ภavana ๔	๒.๘๒	๐.๒๐	ปานกลาง
ด้านพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์	๒.๒๘	๐.๑๖	น้อย
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	๒.๘๒	๐.๒๐	ปานกลาง

๒. ระดับปฏิบัติการปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด ด้านการบริหารงาน ๔M พบว่า ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$, S.D. = ๐.๘๔) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้าน Money เงิน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๑$, S.D. = ๐.๘๔)

รองลงมา คือ ด้าน Management การจัดการ ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.88) และน้อยที่สุด คือ ด้าน Material อุปกรณ์ ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.86) ตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดตราด	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านคน (Man)	3.81	0.90	มาก
๒. ด้านเงิน (Money)	4.01	0.84	มาก
๓. ด้านวัสดุหรืออุปกรณ์ (Materials)	3.71	0.86	มาก
๔. ด้านการจัดการ (Management)	3.55	0.88	มาก
รวม	3.88	0.84	มาก

๓. ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อหลักภาวนา ๔ ในการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อหลักภาวนา ๔ ในการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.70) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศีลภาวนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.72) รองลงมา คือ ด้านปัญญาภาวนา ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.74) และน้อยที่สุด คือ ด้านกายภาวนา ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.81) ตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดตราด	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านกายภาวนา	3.96	0.81	มาก
๒. ด้านศีลภาวนา	4.20	0.72	มาก
๓. ด้านจิตตภาวนา	4.02	0.76	มาก
๔. ด้านปัญญาภาวนา	4.03	0.74	มาก
รวม	4.05	0.70	มาก

๔. ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อสุขภาวะ ๔ ในการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อหลักสุขภาวะ ๔ ในการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.57) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสุขภาวะทางสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.58) รองลงมา คือ ด้านสุขภาวะทางอารมณ์ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.65) และน้อยที่สุด คือ ด้านสุขภาวะทางกาย ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดตราด	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านสุขภาวะทางกาย	๓.๙๔	๐.๗๔	มาก
๒. ด้านสุขภาวะทางอารมณ์	๔.๐๗	๐.๖๕	มาก
๓. ด้านสุขภาวะทางสังคม	๔.๑๙	๐.๕๙	มาก
๔. ด้านสุขภาวะทางปัญญา	๔.๐๕	๐.๖๖	มาก
รวม	๔.๐๖	๐.๕๗	มาก

พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด

การบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด			
ด้านสุขภาวะทางกาย	ด้านสุขภาวะทางอารมณ์	ด้านสุขภาวะทางสังคม	ด้านสุขภาวะทางปัญญา
-มีการฝึกกายอินทรีย์ -มีการช่วยกันทำความสะอาด -มีการฉันอาหารตามหลักโภชนาการ -มีเทศน์เรื่องการถวายอาหารที่เป็นประโยชน์ -มีการบริหารกายด้วยการเดินไปเดินมา -เข้ารับการตรวจคัดกรองสุขภาพปีละ ๑ ครั้ง	-สร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดี -มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ -มีการอยู่ร่วมกันโดยมีสมณสัญญา -พัฒนาทักษะการจัดการอารมณ์ -พัฒนาทัศนคติเชิงบวก -มีกระบวนการคิด การวิเคราะห์ ที่สร้างสรรค์	-สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ -มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ -พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน -สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน -สนับสนุนความหลากหลายและการรวมกลุ่ม -การจัดการข้อขัดแย้ง	-ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต -มีจัดการกับข้อมูลและการวิเคราะห์ -มีประเมินและปรับปรุงการเรียนรู้ -พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ -ส่งเสริมการอ่านและการค้นคว้า -การจัดกิจกรรมเสริมทักษะทางปัญญา

หลักภาวะ ๔			
ด้านกายภาวนา	ด้านศีลภาวนา	ด้านจิตตภาวนา	ด้านปัญญาภาวนา
-การจัดโปรแกรมอาหารที่มีประโยชน์ -การตรวจสุขภาพประจำปี -การให้การศึกษาด้านสุขภาพ -การสร้างสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนสุขภาพ -การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อสุขภาพ	-การสร้างนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับศีลธรรม -สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อศีลธรรม -ส่งเสริมการสื่อสารที่มีศีลธรรม -ประเมินและปรับปรุงการปฏิบัติตามศีลธรรม -ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม	-การสร้างสภาพแวดล้อมที่สงบและผ่อนคลาย -การส่งเสริมการฝึกสมาธิและการผ่อนคลาย -การจัดการความเครียดและการผ่อนคลาย -การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง -การประเมินและปรับปรุงการสนับสนุนจิตใจ	-การส่งเสริมการอ่านและการค้นคว้า -การให้คำปรึกษาและการแนะแนว -การจัดกิจกรรมส่งเสริมปัญญาภาวนา -การประเมินและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ -การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม

การบริหาร ๔M			
ด้านคน	ด้านเงิน	ด้านวัสดุหรืออุปกรณ์	ด้านการจัดการ
-จัดกิจกรรมอบรมและพัฒนาทักษะ -ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง -การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ -การสร้างแรงจูงใจและกายกย่อง -การสนับสนุนการมีสุขภาวะที่ดี	-วางแผนการมอบเงินกองทุนตามเงื่อนไข -สร้างโปรแกรมสวัสดิการทางการเงิน -สนับสนุนการสะสมเงินกองทุนฯ -สร้างความมั่นคงทางการเงินกองทุนฯ -ให้คำแนะนำและข้อมูลการสร้างรายได้เสริม	-การบำรุงรักษาและดูแลวัสดุอุปกรณ์ -การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ -การใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม -การใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการวัสดุอุปกรณ์ -การจัดการขยะและการใช้เชื้อเพลิง	-การจัดทำแผนเชิงปฏิบัติการ -การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระภิกษุ -การสร้างนโยบายสุขภาวะที่ชัดเจน -การสร้างระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ -สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนสุขภาวะ

แผนภาพที่ ๔.๑๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า

๑. ด้านสุขภาวะทางกาย พบว่าพระภิกษุส่วนใหญ่ฉันอาหารที่มีไขมันสูง น้ำตาลและเกลือสูง ทำให้สุขภาพเสื่อมถอย

๒. ด้านสุขภาวะทางอารมณ์ พบว่าพระภิกษุส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับการดูแลอารมณ์ของตนเอง เช่น การพักผ่อน การทำกิจกรรมที่ชอบ

๓. ด้านสุขภาวะทางสังคม พบว่าพระภิกษุส่วนใหญ่ ขาดความสัมพันธ์และอบอุ่น ทำให้เกิดความเครียดและปัญหาสุขภาพจิต

๔. ด้านสุขภาวะทางปัญญา พบว่าพระภิกษุส่วนใหญ่ไม่เข้าใจหรือรับรู้ความสำคัญของการดูแลสุขภาวะทางปัญญาน้อยมาก ทำให้ไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและความรู้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด” สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

ระดับปฏิบัติการบริหารงาน ๔M ตามหลักพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘ แสดงให้เห็นว่า พระภิกษุมีความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการเป็นอย่างดี และสามารถนำไปเป็นหลักในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม จึงทำให้สามารถบริหารจัดการสุขภาวะให้มีประสิทธิภาพได้

ระดับปฏิบัติการตามหลักภavana ๔ ในพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านกายภavana ด้านสัทภavana ด้านจิตตภavana และด้านปัญญาภavana ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า พระภิกษุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตราด มีการบริหารจัดการสุขภาวะโดยได้นำหลักภavana ๔ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสุขภาวะได้เป็นอย่างดี จึงส่งผลให้การปฏิบัติการประสบผลสำเร็จ

พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาวะทางกาย ด้านสุขภาวะทางอารมณ์ ด้านสุขภาวะทางสังคม และด้านสุขภาวะทางปัญญา ตามลำดับ นั้นแสดงให้เห็นว่า พระภิกษุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตราด มีการบริหารจัดการสุขภาวะที่มีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก อาจเป็นเพราะมีกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นรูปแบบ กระบวนการ และ

ขั้นตอนที่ดี มีความสอดคล้องกับการบริหารงานตามนโยบายคณะสงฆ์ รวมไปถึงการที่พระภิกษุเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ฝึกฝนใส่ใจหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ จึงทำให้การบริหารจัดการสุขภาวะมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด” โดยมีลักษณะที่สำคัญในแต่ละด้าน คือ

ข้อเสนอแนะ พระภิกษุไม่ควรฉันทอาหารที่มีไขมันสูง น้ำตาลสูง และเกลือสูง ให้ความสำคัญกับการดูแลอารมณ์ของตนเอง เช่น การพักผ่อน การทำกิจกรรมที่ชอบ มีความสัมพันธ์และอบอุ่น ทำให้ไม่เกิดความเครียดและปัญหาสุขภาพจิต ทำความเข้าใจและให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาวะทางปัญญา ด้วยการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านสุขภาวะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้หน่วยงานของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้องค์ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์ ต่อไปดังนี้

๑.๑ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้วัดมีพระภิกษุที่ผ่านการอบรมหลักสูตร คีลานุปัฏฐาก อยู่ประจำวัดอย่างน้อย จำนวน ๑ รูป

๑.๒ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพของพระภิกษุภายในวัด เน้นการจัดโครงการฝึกอบรมพัฒนาพระภิกษุภายในวัดจึงเป็นสิ่งสำคัญ ควรให้พระภิกษุทุกวัดเข้าร่วมโครงการนี้อย่างพร้อมเพรียง เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและการเปลี่ยนความรู้ ซึ่งจะช่วยปรับปรุงระบบการทำงาน และกำหนดทิศทางวัดให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

๑.๓ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมดูแลสุขภาวะสำหรับพระภิกษุอย่างต่อเนื่อง โดยจัดกิจกรรมทุกวันธรรมสวนะ เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผลการวิจัย “พุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาวะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการสืบต่อไปดังนี้

๒.๑ เจ้าอาวาส ควรส่งเสริมให้พระภิกษุผ่านการอบรมพระคิลานุปัฏฐาก จากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง อยู่ประจำวัดอย่างน้อย ๑ รูป

๒.๒ พระภิกษุภายในวัด ควรสร้างความสามัคคีและพัฒนาการทำงานของวัดให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม พระภิกษุทุกวัดต้องเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในแต่ละโครงการควรเชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถมาบรรยายและแนะนำในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ดูสุขภาพของพระภิกษุที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากพระภิกษุมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาโครงการการให้เหมาะสมและมีประโยชน์สูงสุด

๒.๓ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ควรจัดกิจกรรมอบรมเรื่องสุขภาพแก่พระภิกษุและประชาชนอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในเรื่องการดูแลสุขภาพ การจัดกิจกรรมดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยพระภิกษุและประชาชนมีโอกาสในการเรียนรู้และดูแลสุขภาพอย่างถูกต้อง แต่ยังเสริมสร้างจิตใจให้เข้มแข็ง สามารถดำเนินชีวิตด้วยความสงบสุขและมีสติปัญญา

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ได้วิจัยเกี่ยวกับพุทธวิธีบริหารจัดการสุขภาพของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดตราด เท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าจะทำการวิจัยในครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยในรายละเอียดเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

๓.๑ ควรมีการศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารจัดการสุขภาพควรมีการวิเคราะห์ในแต่ละองค์ประกอบหลักอย่างละเอียด เพื่อให้สามารถรับรองได้ว่าแต่ละองค์ประกอบจะมีผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการสุขภาพอย่างแท้จริง ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเปรียบเทียบหรือปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๓.๒ ควรเน้นไปที่การพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อความเป็นเลิศในการบริหารจัดการสุขภาพ โดยการสร้างเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ชัดเจนในการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการสุขภาพ เพื่อให้สามารถใช้ในการประเมินและปรับปรุงการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

๓.๓ ควรดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กรณีศึกษาเพื่อสำรวจปัจจัยที่ได้รับการเสนอแนะว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการบริหารจัดการสุขภาพ การศึกษานี้จะช่วยให้เข้าใจลักษณะและผลกระทบของปัจจัยเหล่านี้้อย่างละเอียด เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กรกฤช ลีสมมุตติ. “การพัฒนาแบบการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนอำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิตถ์”. วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘) : ๑๕๓-๑๖๑.

พระณัฐวุฒิ พันทะลี. “การดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในปัจจุบัน”. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๖๔) : ๑๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). “พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘.

นนทบุรี: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๕๓.

ลลิตทิพย์ ธนสมบัตินันท์. “พฤติกรรมการดื่มน้ำและถวายภัตตาหารเพื่อสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์”.

วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙) : ๕๑-๖๗.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ ๒๕๖๐. กรุงเทพ-

มหานคร: บริษัท โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮาส์ จำกัด, ๒๕๖๐.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองตราด. บัญชีสำรวจพระภิกษุสามเณร ประจำปี ๒๕๖๖. ตราด: สำนักงาน

เจ้าคณะอำเภอเมืองตราด (เอกสารอัดสำเนา), ๒๕๖๖.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตราด. รายงานผลการคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์ จ.ตราด ๒๕๖๗. ตราด:

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตราด (เอกสารอัดสำเนา), ๒๕๖๗.

โชคชัย อาษาสนา. “การบริหารงาน ๔M”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.logisticscorner.com>

[๗ กันยายน ๒๕๖๖].

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). “มารู้จัก ‘สุขภาพทั้ง ๔ มิติ’”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<https://main.healthstation.in.th/news/show/๑๑๐๗> [๗ กันยายน ๒๕๖๖].